

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Uitverkoren

Hij heeft ons immers in Hem uitverkoren vóór de grondlegging der wereld, opdat wij heilig en onberispelijk zouden zijn voor zijn aangezicht.

Ef. 1 : 4

In het voorafgaand vers heeft de apostel Paulus ons gewezen op de grote rijkdom, die wij als gemeente van Christus mogen bezitten en wat onze altijd durende troost mag blijven ook in de moeiten en zwaarigheden, die wij ondervinden, n.l. dat de God en Vader van onze Here Jezus Christus ons met allerlei geestelijke zegen in de hemelse gewesten gezegend heeft in Christus.

In de verzen die nu komen ontvouwt hij nader de inhoud van deze rijkdom. Daar wijst het woord *immers* op. Tevens geeft hij daarmee een verklaring hoe van ons gezegend zijn naar waarheid gesproken kan worden. Want iemand, die zijn rijkdom uitstalt, zijn vele bezittingen opsomt, motiveert daarmee ook hoe hij terecht rijk kan heten en ook inderdaad rijk is. Zo motiveert ook de apostel Paulus ons gezegend zijn door de zegen aan te wijzen en de zegeningen op te noemen. Het is dan een hele reeks, die de verzen 4-14 van ons hoofdstuk beslaat.

Het eerste wat Paulus nu noemt, de eerste geestelijke zegening, die hij aanwijst, is dat de God en Vader van onze Here Jezus Christus ons in Christus heeft uitverkoren vóór de grondlegging der wereld.

Uitverkoren, hoe is dit woord misbruikt! Hoe heeft dit woord velen als een bedreiging in de oren geklonken: Daar is wel de belofte van het Evangelie, dat wij in Jezus Christus de verlossing hebben door zijn bloed, de vergeving van de overtredingen naar de rijkdom van zijn genade (vgl. vs 7), máár de belofte van het Evangelie is alleen voor de uitverkorenen, de van eeuwigheid uitverkorenen en behoort ik wel tot die uitverkorenen? Mag ik dus de belofte van het Evangelie wel aannemen of eigen ik me dan iets toe, dat mij niet toekomt? Zo werd een zekere tegenstelling gemaakt tussen de verkiezing Gods en het Evangelie van Christus.

Maar daar is geen tegenstelling tussen het verkiezen Gods en het Evangelie Gods. De verkiezing Gods behoort juist tot de inhoud van het Evangelie. God heeft ons uitverkoren in Hem. Hem, dat is de Christus die in vs 3 genoemd werd, dat is de historische Christus, die voor ons leed en stierf aan kruis. In Hem heeft God ons, de gemeente van Christus, de leden der Kerk, uitverkoren. *In Hem*, zo hebben we de vorige keer reeds gezegd, moeten we niet zonder meer gelijk stellen met: door Hem. Dat zou de onjuiste gedachte kunnen oproepen, dat Christus niets anders zou zijn dan een instrument, een lijdelijk instrument, waardoor God zijn verkiezing voltrok, zijn verkiezingsbesluit tot verwerkelijking bracht. Maar *in Hem* wil wijzen op de activiteit, op de werkzaamheid, de heilvolle werkzaamheid die van Christus uitgaat. God verkiest ons zo, dat Hij ons plaatst onder de beïnvloeding van Christus. Christus

werkt verlossend op ons in. Wij staan onder de werking van Christus Woord en Geest in de prediking van het Evangelie.

Zo verkiest God ons. Zo trekt Hij ons uit een verloren wereld. Zo maakt Hij, dat wij zondige en verdorven mensen in ons zelf (vgl. 2, 1 e.v.) heilig en onberispelijk worden voor zijn aangezicht, onderscheiden van een boos en verkeerd geslacht. God verkiest ons in Christus. Door het verlossend werk, dat van Christus op ons uitgaat, stelt God ons apart, zondert Hij ons af en maakt Hij ons tot zijn kerk en volk.

God verkiest ons in Christus; in Christus, die voor ons leed en stierf aan het kruis. Er is maar één Evangelie; er is maar één weg tot de Vader, dat is Christus (Joh. 14, 6). Er is geen andere mogelijkheid om met God in gemeenschap, in liefdevolle verbinding te staan dan door Christus, die ons kocht met zijn bloed. Daarom had de apostel Paulus ook niet besloten iets te weten onder de gemeente, dan Jezus Christus (1 Kor. 2, 2). Want daarin ligt alles besloten, ook onze verkiezing.

De kerk, die dankbaar terugziet op de rijke zegen, die zij van de God en Vader van onze Here Jezus Christus mocht ontvangen, noemt daarvan in de eerste plaats haar verkiezing: Hij heeft ons in Christus

uitverkoren vóór de grondlegging der wereld.

De woorden *vóór de grondlegging der wereld* weerspreken niet, dat wij verkoren zijn in Christus, verkoren doordat Christus ons reddend aangreep. Evenmin als het in het voorgaande vs genoemde *in de hemelse gewesten* verhinderde, dat het zegenen Gods zich aan ons hier op aarde voltrok. Ook als in 2, 6 gesproken wordt *van mede een plaats gegeven in de hemelse gewesten in Christus Jezus*, dan geldt dat van mensen hier op aarde. Eveneens moeten we hier op aarde onze strijd voeren tegen de boze geesten in de hemelse gewesten (6, 12). *In de hemelse gewesten* is een bepaalde kwalificatie om bovenaardse grootheid aan te duiden. Zo kwalificeert ook *vóór de grondlegging der wereld* onze verkiezing in Christus. Deze voltrekt zich wel in de tijd, in wat Christus in dit leven aan ons doet, maar zij is geen 'tijdelijke' gebeurtenis, maar gaat daar ver boven uit. Onze verkiezing in Christus stamt van de eeuwige en van eeuwigheid besluitende God.

Zo wordt ons de rijkdom voorgesteld van het verkoren-zijn in Christus, maar ook van het gezegend-zijn in Christus.

De kerk, die zo gezegend is, roept het *gezegend zij God* uit, looft en prijst ondanks al haar moeiten en zorgen de God en Vader van onze Here Jezus Christus. Want zij ziet haar bevoorrechtiging en begenadiging.

H. Venema.

Gereformeerde vroomheid

II.

Met wat we van Calvijn hoorden kwam reeds duidelijk en nadrukkelijk op ons af wat de onmisbare *vooronderstelling* van de vroomheid is.

Deze bestaat namelijk hierin, dat we er oog, hárt, voor kregen, dat de levende God, de God van Abraham, Izak en Jakob, de Vader van onze Heer Jezus Christus, in ons leven kwam, ons greep, beslag op ons legde, ons omstraalde met zijn goedheid en genade, ons opriep tot zijn dienst, dat Hij zo straks in ons leven bleef en ook thans nog ten volle zo in ons leven is.

Om deze allesbeheersende levenswerkelijkheid te verstaan, er door gegrepen te worden, kunnen we niet beter doen dan ons te realiseren, dat we éénmaal gedoopt werden en sindsdien bleven. Onze doop is immers dat ontzaglijke gebeuren, waarin God Zich in deze tijd, en *onze tijd* voor het eerst en openbaar en sprekend tot ons richtte. Zeker ook vóór onze doop waren er krachten werkzaam, die over ons bestaan en leven beschikten. Maar in de doop kwam God in Christus door de Heilige Geest in de door Hem saamgeroepen vergadering van zijn volk naar ons toe, noemde ons daar voor 't eerst bij onze naam, sprak ons in de gemeenschap van zijn volk strikt persoonlijk toe en dompelde ons in zijn Naam. Dat is: Hij legde zijn Vaderhand op ons en verklaarde ons tot zijn eigen-

dom. Hij sprak immers dat wonderlijke woord, waarin Hij het ganse heil, de volkomen zaligheid aan ons schenkt en voor altijd beslag op ons legt door ons genadevol te roepen om voor altijd alleen vóór Hem en uit Hem te leven.

Ja in de doop kwam God in ons leven!

Want de Vader betuigde en verzekerde ons van toen af, dag in dag uit, dat Hij een eeuwig verbond der genade met ons opricht, ons als zijn kinderen aanneemt en ons van alle goed verzorgen en alle kwaad van ons weren zal.

En de Zoon verzegelde ons van toen af, dag in dag uit, dat Hij ons wast in zijn bloed, ons in de gemeenschap van zijn dood en van zijn opstanding inlijft, also dat wij van onze zonden bevrijd en rechtvaardig voor God gerekend worden.

En de Heilige Geest verzekerde ons van tóen af, dag in dag uit, dat Hij in ons wonen wil ons toeëigenend hetgeen wij in Christus hebben, namelijk de afwassing onzer zonden en de dagelijkse vernieuwing van ons leven, tot dat wij eindelijk, straks, onder de gemeente der uitverkorenen in het eeuwige leven onbevlekt zullen gesteld worden.

Dat *betuigen, verzekeren, verzegelen* door de drieënige God *begon* bij onze doop en bleef sindsdien ononderbroken doorgaan! Het doopwater op onze voorhoofden droogt nooit op. De doopwoorden *begon* God eenmaal te spreken toen we voor het doopvont werden gedragen. Maar sindsdien

blééf Hij ze spreken, ononderbroken in steeds toenemende ernst en kracht.

Zó kwam de levende God waarachtig en voorgoed in ons leven. Hij kwam daarin in onze Heer Jezus Christus, Gods Zoon, onze oudste Broeder, die alle zonde der wereld droeg en alle schuld wegwies in zijn bloed en zo voor de zijnen de eeuwige zaligheid verwierf. Ja, zó kwam God in ons leven, werkelijk en sprekend. En zó is Hij in ons leven gebleven dag in dag uit tot op dit ogenblik.

Maar niet alleen op deze wijze kwam en komt God de Vader in ons leven en bleef Hij daarin. Hij komt tot ons en is bij ons in alles wat ons omringt. Hij komt tot ons en staat voor ons en spreekt ons aan en grijpt ons beet door gans de wereld en wat daarop is. God komt tot ons in zon, maan, sterren. In de aarde waarop wij wonen, in alles wat uit haar opkomt, in de schoonheid die op haar ontbloeit. God is in de stormen die over de wereld razen en in de watermassa's die op haar neer en tegen haar aan en over haar heen donderen. Hij komt tot ons en is bij ons in ouders, broers, zusters, man, vrouw, kinderen, vrienden, kortom in alle levenskringen waarin we verkeren en werken. Hij, Hij zelf, grijpt ons ook in alle lijden en vreugde, in alle strijd, moeite, overwinning. Hij komt tot ons en is met ons bezig in die corrupte chaos, welke men wereldpolitiek noemt, in dat wonderlijke samenstel van verhoudingen, krachten, werkingen die we met de naam economisch leven aanduiden. Hij is in gans de historie der mensheid. God, de levende God, staat voor ons in alle werk dat we aanvatten, in alle ontspanning die we zoeken, in alle schoonheid welke we genieten, in alle cultuurarbeid waaraan we ons geven. Wij hebben in dat alles van het begin tot het einde vóór alles, ja, eigenlijk alléén met Hem te doen.

Zo staan we *altijd* en *overal* voor de levende God, voor onze God en Vader zoals Hij in Jezus Christus werkt en spreekt, Hij is nooit *niet* in ons leven. Hij grijpt ons nooit *niet* aan. Hij dringt zich nooit *niet* aan ons op. Hij vraagt nooit *niet* om een antwoord, om *het* antwoord van onze ganse existentie op zijn komen, werken en spreken.

Deze geweldige werkelijkheid van de nabije, werkende, sprekende, richtende en verdoemende, verlossende en levendmakende God is misschien wel nooit zo gekend, doorleden en bezongen als door de reformatoren. Zij hebben er iets van verstaan dat de mensen altijd *coram Deo* leven, d.i. voor het aangezicht Gods, binnen de machtssfeer van de verhoogde Christus, in het krachtenveld van de Heilige Geest en zo in het bereik van het Goddelijke woord.

* * *

Voor het ontstaan van de vroomheid is het nu van beslissende betekenis of er is het opmerken, het kennen van het zó gegrepen, het zó aangesproken worden door God in Christus.

Maar als dat zo is, dan is ook onmiddellijk duidelijk wat de oorzaak is van het verschrallen en verschrompelen van de vroomheid. Die is dan alleen hierin gelegen, dat we die in Christus tot ons sprekende God niet zien, niet horen. Of, anders gezegd, dat we God in zijn komen in Jezus Christus negeren. En daarvan is de geschiedenis vól. Want niets is ons zo „eigen”, niets is ons zo „natuurlijk” als het ontvluchten van, het ons verbergen voor de levende God, het wegdringen van Hem en zijn woord uit ons leven!

Dat gebeurt in de praktijk openlijk, soms zelfs brutaal. De mensen sluiten zich dan op in het geschapene. Ze gaan daarin op en straks daarmee onder. Ze verliezen zichzelf in hun werk, hun plezier, hun macht, hun

geld. Ze onttrekken grote brokken van hun leven aan het richtende en verlossende wóórd, de richtende en verlossende dáád van God. In vermeende autonomie richten ze hun leven in naar eigen bestek of gril. Misschien reserveren ze God nog voor de hoogtepunten en dieptepunten, voor de crises in hun leven. Ze geven Hem een plaats aan de grenzen van hun bestaan. En een herinnering aan de roepende, richtende, verlossende aanwezigheid van God in hun leven wijzen ze korzelig af.

Maar dat zich onttrekken aan Gods greep dit wegduwen van de Eeuwige uit het leven geschiedt ook nog op andere wijze. Diep ernstig en zo dat men zich daar niet eens van bewust is.

Hoevele mensen, ook in de kerk, hebben zich niet in en met hun religiositeit afgescheiden van en afgeschermd tegen de wáre, de levende God. Zij gingen op en onder in hun religieuze ontroering, hun mystieke belevingen, hun dialectische spanningen. Aan hoevelen is tengevolge van hun permanent en ingespannen analyseren en taxeren van hun religieuze ervaringen de werkelijke roepstem des HEREN ongehoord, onverstaan, voorbijgegaan?

In de gereformeerde wereld uit de nareformatorische tijd vertoonde dat kwaad zich ook nog in een andere gedaante. Namelijk in die van het vertheoretiseren van het woord, de openbaring van God. Men gebruikte het woord des HEREN, meestal onbedoeld en onbewust, als materiaal voor theologische, religieuze begripsvorming. Men dacht en sprak wel veel over God en zijn Christus, over zonde en genade, maar in de greep van de vertheoretisering der waarheid verloor men het uitzicht op en het gehoor voor de *werkelijke* God en de *werkelijke* Christus. Ingekapseld in een korst van zelfgemaakt voorstellingen, begrippen, ideeën, raakte deze zo theoretiserende mens de levende gemeenschap met God kwijt. En het geloven in Gods getrouwe, in de Schrift tot ons komende, woord werd gedenatureerd tot het aanvaarden van een stel theoretisch-theologische stellingen.

En zo verschrompelde of verdween de schriftuurlijke vroomheid.

C. V.

Kerkelijk Leven

Onzindelijk bedrijf.

Een blad, dat we niet met name noemen, heeft na het overlijden van een onzer predikanten de moeite genomen eens na te gaan wat dezelfde penvoerders voor zijn overlijden schreven en wat na zijn sterven uit hun pen vloeide. De vergelijking is voor de betrokkenen niet zo aangenaam. Maar het doen van het niet genoemde blad bepaald onzindelijk.

Toch moge men er lering uit trekken.

Het „de mortuis nisi nil bene”, „over de doden niets dan goed” is meer een heidense dan een christelijke stelregel. Maar het is ook niet in overeenstemming met het liefdegebod van Christus een overledene, die zich niet meer verweren kan, wiens mond werd gesloten en wiens pen hem ontviel, nog publiek in de pers voor de vierschaar te dagen. Zoals het ook weinig fraai is doden nog te laten opdraven voor de verdediging van eigen gevoelen. Onze grafredenen en In memoriam's konden wel wat soberder zijn in vele gevallen en de omgang met elkander in het leven wel iets meer in overeenstemming met het liefdegebod van Christus.

Dolerende kerken.

Zonder te komen op het terrein van collega Janssen („Een vlag, die...”) veroorloven we ons een opmerking. Menige „doleantie” is anders niet dan gecamoufleerde scheurmakerij. En waarlijk niet alleen in de plaatselijke kerk waar gedoleerd wordt. Zulke „dolerende” kerken werken soms als een schismatiek virus in de omgeving en fungeren soms als een „spelonk van Adullam” op ontevreden in de buurt die zich aan de gemeenschap hunner eigen plaatselijke kerk onttrekken om zich daar leraars op te gaderen „naar welke hun de oren jeuken”. De laatste woorden staan in Luthers vertaling van 2 Timotheüs 4 : 3. Zólk doen is nu echt in strijd met de Schrift en ook met de verklaring van het vierde gebod in Zondag 38 van de Catechismus.

Wapenstilstand of vrede?

In een buitenlandse kerkdienst zag ik eens drie officieren naar het avondmaal gaan. Toen ze voor in de kerk waren gekomen gespten ze hun koppel, waaraan de revolver hing, af en legden die op een kerkbank neer. Dat was een schoon gebaar. Aan het avondmaal komt men ongewapend. Toen de communie geëindigd was en de disgenoten weer naar hun bank gingen, gespten die mannen hun koppel weer om. Daar was niets van te zeggen: de hemelse overheid had hen nog niet van hun eed van trouw aan de aardse machten ontslagen.

Maar... erger is dat wat die officieren deden symbolisch is voor wat veel christenen doen. Ze leggen bij het avondmaal de geladen revolvers af. Maar als het voorbij is kan 's maandags of nog eerder het schieten weer doorgaan...

Ze houden wapenstilstand.

Maar de Here Jezus stierf voor de vrede. Hij is onze vrede. Ef. 2 : 14.

God is de God des vredes. Hebr. 13 : 20.

En Hij zegt: Beijvert u de eenheid des Geestes te bewaren door de band des vredes. Ef. 4 : 3.

Zalig die vrede brengen, want zij zullen kinderen van God genoemd worden. Matth. 5 : 9.

De wapenrusting.

De Schrift spreekt ook van de wapenrusting Gods.

Doch die is dan ook Geestelijk, van de Heilige God.

Wie die wapenrusting aandoet doet wel. Mits hij weet waar het front ligt.

Dat front wordt niet gevormd door broeders, die de HEERE vrezén.

Hier geldt:

Ik ben een vriend, ik ben een metgezel van allen, die Uw Naam ootmoedig vrezén.

Het front wordt getekend in de brief aan Efeze en de vijand is daar ieder die aan degenen, voor wie de Here Jezus Christus zijn bloed gaf een vrije, ruime en onbetwiste plaats in de kerk ontstrijdt.

Daar zijn machten der duisternis aan het werk: niet „vlees en bloed”, maar „de Heerschappijen en de Machten, de wereldheersers van deze duisternis, de boze geesten in hemelse gewesten”. Ef. 5 : 10 v.v.

Daar ligt het front.

En het strijdmiddel is Gods Woord.

En zij hebben overwonnen door het wóórd van hun getuigenis”. Openb. 12 : 11.

Aankondiging.

De secretaris van het verband van Evangelisatie-Commissies van de Gereformeerde Kerken in Nederland zond aan ons blad een brochure: „Mededeling” behelzende een In Memoriam ds. Vogel, het Programma van

de Jaarvergadering met conferentie en de Jaarverslagen.

Het In Memoriam is van de hand van een der redacteuren, ds. D. Vreugdenhil. Sober en hartelijk.

De eenheid in Christus bewaren.

Onlangs hoorden we het verhaal van een buitenlands hoogleraar. In de kring waar hij werkte was een zaak die moest worden opgelost. Men kwam niet tot overeenstemming. Het stond ongeveer 50-50. Door stemming had men een besluit kunnen forceren. Maar dat wilde niemand. Men besloot de zaak te laten rusten en de HEERE te vragen om meer licht. Want, zo zeiden, de HEERE heeft ons de Heilige Geest beloofd en de HEERE heeft ons de eenheid beloofd. De eenheid is er thans op dit punt niet. Dus doen we niets. En we zullen om de leiding van de Heilige Geest bidden en de zaak tot nader order laten rusten.

Aldus geschiedde.

Men bad om licht.

En om overeenstemming.

De HEERE hoorde.

En na verloop van tijd konden allen zich vinden in de voorslag van een der broeders.

De zaak kwam tot een alles bevredigende oplossing. En de eenheid, de vrede, de broederschap waren gered. Hier had men gehandeld naar het: Ken Hem in al uw wegen en Hij zal uw paden recht maken.

* * *

Bij deze historie moest ik denken aan de gang van menige zaak in onze kerken.

Zo aan de zaak van Groningen-Zuid.

Daar viel eerst een meerderheidsbesluit bij afwezigheid van meerdere kerkeradsleden om tot schorsing van een predikant over te gaan. Bij de raadpleging van de raad van Groningen-Noord bleek al weer bij meerderheid dat deze raad van oordeel was dat niet tot schorsing moest worden besloten. Op de classis d.a.v. ging het navenant. Toen schorste Groningen-Zuid onder averechts beroep op artikel 31 en met voorbijgang van de artikelen 79 en 80 bij meer-

derheid van stemmen. Op de generale synode stond de zaak van de schorsingswaardigheid 14 voor en 13 tegen. Was de stemming een paar dagen later gevallen dan was het licht 13 voor en 14 tegen geweest. Daarna sprak de classis Groningen zich met 12-8 voor afzetting uit. Maar de deputaten ad artt. 49 en 79 der particuliere synode bleken met 2-1 tegen afzetting. Zodat het woord komt aan de particuliere synode.

Het geheel vertoont meer de gang van zaken bij een competitieserie voetbal, waarbij de wisselbeker van de ene naar de andere club verhuist, dan het beeld van een handelen in de gemeente van Christus.

Met al de nadelen ervan.

Want duidelijk is:

1. Dat er over de vraag of de betrokene wel een openbare, grove zonde gedaan heeft, der schorsing en afzetting waardig, grote onzekerheid heerst;

2. Dat de partijschappen rondom deze zaak hoog opgelaaid zijn;

3. Dat de eenheid, de vrede en de broederschap ook om deze zaak zwaar hebben geleden;

4. Dat hier in de kerkelijke vergadering het „gemeen accoord” voortdurend ontbrak;

5. Dat hier in een ernstige zaak als tuchttoefening steeds is en bijzonder een schorsing en afzetting, wel van democratische overstemming maar niet van kerkelijke overeenstemming sprake was en is. Met als resultaat...

Was het in deze zaak nu onmogelijk geweest te wachten op meer licht? Waarom niet gewacht? Waarom heeft de raad van Groningen-Zuid, indien hier van ernstige gewetensnood sprake was om het Woord Gods, de zaak des Heren en dus — dat zit daar onlosmakelijk aan vast! — om de eenheid en de vrede en de broederschap, niet liever al de kerken in den lande opgeroepen tot gebed en smeking?

Zou de HEERE niet horen?

Indien al niet om onzentwil, dan toch om Zijn Naam!

Zou het al te laat zijn?

G. Visee.

leen de predikant onthield zich van stemming en legde zich niet bij het besluit neer.

De kerkeraad riep de gehele gemeente op zich achter hem te stellen. Dat hij haar samenriep in een andere lokaliteit, vond alleen zijn oorzaak in dit niet zich er bij neerleggen van de predikant. Dat slechts een deel van de gemeente de kerkeraad volgde, is van geen invloed op de aard van het besluit: het wilde geen breuk zijn met de organisatie van de plaatselijke kerk. Het begrip van de "afzondering" zat als zodanig niet in het besluit zelf.

Men brak in het zgn. doleantie-besluit niet eens met de predikant. Hij werd opgeroepen mee te "doleren", zonder echter zijn ambtswerk verder te mogen verrichten. De kerkeraad zette dus, voor zoveel het aan hem lag, de ambtsdienst van de predikant stop.

En men bewandelde deze vreemde weg, omdat de classis Haarlem van oordeel was, dat de predikant in dit stadium niet schorsingswaardig behoorde verklaard te worden. Naar de K.O. kon men hem dus niet schorsen. Vandaar deze uitweg.

3. De dolerende kerken van de 17de eeuw braken niet met het kerkverband, classicaal noch synodaal, zegt Wielenga.

Neen, inderdaad niet.

Ze braken niet met het **Gereformeerde** kerkverband, maar wel met het "kerkverband", zoals de Remonstranten dat bezig waren te vervalsen door het van zijn enige grondslag, de belijdenis der Waarheid, af te rukken. Desnoods vormden zij eigen classes tegenover Remonstrantse classes, zoals te Alkmaar en Hoorn.

Maar daarmee zijn de handelingen van de kerkeraad te Beverwijk in geen enkel opzicht te vergelijken. Want hij wilde het kerkverband bewaren en diende daartoe ter eerstkomende classisvergadering van die classis, tegen welke men klaagde dat zij valse leer tolereerde; dat zij een rechtmatige en geboden schorsing verhinderde.

De bewaring van het kerkverband hier heeft slechts een formele overeenkomst met die uit de 17de eeuw; een overeenkomst in woorden, meer niet.

Hier is geen enkele vergelijking met de doleantie van de 17de eeuw mogelijk.

Deze figuur is nog vreemder dan we tot nu toe aanwezen, maar dat zien we later nog wel.

Onze slotsom uit het in 2 en 3 aangevoerde kan geen andere zijn dan deze, dat het zogenaamde doleantie-besluit en het "in doleantie" gaan van de kerkeraad te Beverwijk iets anders was dan wat in historische kerkrechtelijke zin onder doleantie moet worden verstaan.

Dat het in beide gevallen ging om de bewaring van de zuivere leer wettigt het gebruik van de term doleantie niet. Want daar ging het b.v. ook bij de Afscheiding te Ulrum om, en die beweging valt ook niet met de term doleantie te karakteriseren.

Wat te Beverwijk voorviel was simpel van alle franje ontdaan, een zich op een in de kerkenordering niet voorgeschreven wijze van handelen ontdoen van de ambtsdienst van zijn predikant.

Een verkapt schorsing.

Het belang van zuiver woordgebruik in dezen

Met het tot nu toe gezegde is nog geen oordeel gegeven over de handelingen van de kerkeraad te Beverwijk als zodanig en in hun geheel.

Alleen is het gebruik van het woord doleantie voor deze handelingen afgewezen. Dit woord, deze historisch bepaalde benaming kan hier niet dienen, evenmin b.v. als voor de Af-

Een vlag, die de lading niet dekt

III.

Wat deed de kerkeraad te Beverwijk?

In Beverwijk was een dolerende kerkeraad, toen de classis Haarlem uitsprak dat hij zijn predikant in dit stadium niet schorsingswaardig achtte, terwijl de kerkeraad hem wel schorsingswaardig oordeelde en dat oordeel handhaafde tegen het classicale oordeel in.

Toen was daar een dolerende kerkeraad; dolerend in de meest algemene zin van het woord, geheel ervan afgezien of hij grond voor zijn doleren had ja dan neen.

Dat zulk doleren nog niets beslist over recht en rechtzinnigheid is duidelijk. De Remonstranten werden in de 17de eeuw het eerst dolerend genoemd. En zo zijn er telkens wel dolerende kerken, in deze meest algemene zin van het woord.

Maar is de kerk te Beverwijk door het „doleantie-besluit” van 12 februari 1962 een dolerende kerk geworden in de **historische-kerkelijke** zin van het woord?

En kan haar gereleveerd besluit, waarbij zij de ambtsdienst van haar predikant stop zette of zich daaraan onttrok, een besluit tot doleantie genoemd worden?

Dat is een andere zaak.

Om deze vraag te beantwoorden willen wij de essentiële elementen van het doleren in de historische, kerkrechtelijke zin van het woord, zoals we die in de oratie van Wielenga von-

den, eens op een rijtje zetten en daarbij vragen, hoe het hiermee te Beverwijk gesteld was.

1. Men waakte in zijn doleren in de 17de eeuw voor de handhaving van de belijdenis en de rechte prediking. Dat was ook de begeerte van de kerkeraad te Beverwijk. Wij denken niet aan de gedachte, dat deze kerkeraad geen reden had om tegen bepaalde leringen of leervoorstellingen van zijn predikant op te komen. We hebben integendeel ons in dezen met genoemde kerkeraad één geweten en zijn er ook zelf tegen opgekomen. In de pers, nl. in de Kerkbode van Noord-Holland. En op kerkelijke vergaderingen.

2. Terwille van het onder 1 genoemde brak men in de 17de eeuw met de organisatie van de plaatselijke kerk, zoals Wielenga met toenemende duidelijkheid in zijn oratie zegt. Men deed dat omdat die organisatie in stand gehouden werd ten dienste van een onschrijftuurlijke prediking en wel of door een onrechtvaardig heersende kerkelijke macht of door de Overheid. Maar hoe stond het nu in dit opzicht met de zaken te Beverwijk?

Daar was geen organisatie der plaatselijke kerk, waarmee men brak. De kerkeraad zelf nam praktisch unaniem het „doleantie-besluit”; één lid slechts stemde wel tegen, maar voerde het besluit mee uit. Al-

scheiding van 1834. Van de toen afgescheiden kerken schrijft Wielenga:

De houding aan te nemen van dolerende kerken te zijn in den historischen, kerkrechtelijken zin des woords, als in de dagen van Gomarus, zou een schijnvertooning geweest zijn, met de werkelijkheid in strijd." (40)

Daarvoor waren de omstandigheden te verschillend.

En wanneer dat het geval is, "faalt elke vergelijking en loopt een vormelijk nadoen op een caricatuur uit", zegt Wielenga.

O.i. zijn deze woorden van Wielenga van toepassing op de handelingen van de kerkeraad te Beverwijk, nl. als het betreden van de weg van "doleantie".

En zo doet de verwarring haar intrede en wordt ook een gevaarlijke weg betreden, en een schijn van rechtmatigheid gewekt door deze benoeming van bepaalde handelingen!

Immers, de doleantie van de 17e eeuw was een goede en noodzakelijke en gerechtvaardigde zaak. Noemt men nu vandaag een bepaalde kerkelijke handeling een daad van doleantie, dan wekt men daardoor alleen al de schijn van rechtmatigheid en voor zichzelf, doordat men de caricatuur niet doorziet en voor anderen, die haar ook niet doorzien. Het arge-loze kerkpubliek reageert met een besef van goedkeuring zonder nader onderzoek.

Doleantie is immers een gerechtvaardigde zaak!

Verricht een „zelfstandige” schorsing of ruim geruisloos een predikant op... menigeen schrikt en zegt: Maar we hebben toch onze kerkelijke akkoorden?

Spreek van "doleantie" en vrijwel niemand schrikt.

Want doleantie is een zaak die historisch goed bekend staat, hoewel zij blijkbaar historisch niet goed gekend wordt.

Het is temeer noodzakelijk op dit woordgebruik met zijn consequenties scherp te letten, omdat het vanuit Beverwijk in wijder kring ingang vond. Het is ook te vinden in de besluiten van de generale synode van Rotterdam-Delfshaven, o.m. in art. 458 c, zo als dat te vinden is in De Reformatie van 23 jan. 1965.

We lezen daar o.m.:

"dat de figuur van de doleantie niet in de kerkenordering is geregeld, wijl er ter plaatse waar zij geschiedt een opbreken is van de in geding gekomen kerkordelijke verhoudingen, en haar rechtmatigheid slechts te beoordelen is vanuit de Heilige Schrift".

De generale synode gaat er dus ook vanuit dat er in Beverwijk een doleantie plaats vond. Wisten alle leden-predikanten wat doleantie precies is en ook alle leden ouderlingen? De synode heeft in dit opzicht onhistorisch gedacht!

Zij heeft een gelijkteken gezet met de doleantie van de 17de eeuw, die door de Dordse Synode is goedgekeurd.

En zo holt de wagen gemakkelijk verder.

We zullen temeer op onze hoede moeten zijn, omdat naar de generale synode zelf erkent, zij het impliceert, dat hier een afwijking van de kerkenordering in het spel is. Maar als het een daad van doleantie is, nietwaar, dan mag het. Maar de afwijkingen van de kerkenordering nemen in onze kerken hand over hand toe.

Zonder dat naar de kerkenordering is ge-procedeerd, heeft een deel van de gemeente te Katwijk onder leiding van de meerderheid van de kerkeraad zich onttrokken aan de ambtsdienst van de predikant dier plaats. O zeker, niet zomaar. Deze predikant was opgetreden in openlijke rebellie tegen zijn kerkeraad. Maar er is niet naar de K.O. te-

gen hem geprocedeerd en nu zijn daar twee gemeenten.

In Groningen-Zuid heeft een "zelfstandige" schorsing plaats gevonden, op allerlei wijzen verdedigd, welke verdedigingen door de generale synode ongenoegzaam zijn bevonden. Zij zelf heeft deze schorsing echter op andere gronden toch ook goedgekeurd, maar er is niet naar de regel van de K.O. geprocedeerd tot de schorsing toe!

In Gorcum is ook een scheuring in de gemeente, zonder een proces overeenkomstig de kerkenordering.

Idem in Breda.

Waar blijven we op deze manier?

De zaak is altijd wel op de een of andere manier te versieren, maar waar blijft het leven en handelen volgens de overeen gekomen akkoorden?

M.h.o. op Groningen-Zuid heeft ds. Visee in Opbouw alvast de mogelijkheid aan de hand gedaan in een bepaald geval te gaan "doleren in het kerkverband".

Maar, als dit gebeuren zou, wordt ook dat geen doleantie als in de dagen van Gomarus, om met Wielenga te spreken.

Onzuiver spraakgebruik werkt onzuiver handelen in de hand en als het hek van de dam is, is er geen houden meer aan.

Het is al gedeeltelijk van de dam.

Het moet er nodig weer op.

Een gerechtvaardigde daad?

Het woord "doleantie" te gebruiken voor wat te Beverwijk plaats vond, is onjuist, zo zagen we.

Daarmee is vanzelfsprekend nog niet gezegd, dat deze daad daarom ook in alle delen onjuist was.

Wel kan zonder meer geconstateerd worden, dat zij niet overeenkomstig de kerkenordering was.

Het is duidelijk, dat men een zeer zware beschuldiging richt aan het adres van de classis Haarlem, als men desondanks deze daad geoorloofd acht. Een beschuldiging, die inhoudt dat deze classis in haar resp. vergaderingen ontrouw is geweest aan de belijdenis, aan de leer der zaligheid als de grondslag van het kerkverband. Dat zij daarmee in principe de kerkelijke verhoudingen heeft opgebroken en daarmee ook de kerkordelijke weg. Te spreken van een opgebroken zijn van de "in geding gekomen kerkordelijke verhoudingen", zoals de generale synode doet. is wel heel zwak en ongenoegzaam.

Het vervolg op deze daad

Alvorens de zo juist gestelde vraag te beantwoorden, willen we even op het vervolg van de historie letten.

Na het "doleantie-besluit" van de kerkeraad bleef de predikant met zijn ambtswerk doorgaan, als niet wettig geschorst, door een deel van de gemeente gevolgd. Een nieuwe kerkeraad werd gevormd, die door de classis niet werd erkend, evenmin als de oude. De Part. Synode van Noord-Holland erkende de nieuwe kerkeraad wel als wettig, zowel in 1962 als in 1963, een m.i. niet juiste handeling.

De generale synode te Rotterdam-Delfshaven erkende de oorspronkelijke kerkeraad als wettig en sprak uit, dat de credentiebrieff van deze kerkeraad door de classis Haarlem aanvaard diende te worden, hetgeen intussen bij meerderheid van stemmen is geschied.

Maar wat is nu de positie van de predikant?

Daarover heeft de generale synode geen uitspraak gedaan.

Maar wel de oorspronkelijke kerkeraad te Beverwijk!

Hij heeft de predikant onder verwijzing naar de kerkelijke uitspraken over zijn leer opgeroepen tot bekering en schuldbelijdenis. Wanneer hij hiervan voor die en die datum geen blijk had gegeven, zou hij geacht worden zich te hebben onttrokken aan de Gereformeerde Kerk te Beverwijk.

Mededeling van dit laatste heeft intussen de kerken in het land bereikt.

En zo staat dan momenteel deze predikant, als men zich houdt aan deze mededeling van de oorspronkelijke kerkeraad, buiten het verband van onze kerken.

Zijnerzijds heeft hij zich daaraan nimmer door een officiële daad onttrokken. Wel heeft hij reeds enkele jaren geleden een belofte afgelegd omtrent conformering aan de uitspraken van de Part. Synode van Noord-Holland.

Met hem staat een gedeelte van de gemeente eveneens buiten het verband.

Eerst een clandestiene schorsing dus.

Daarna een dito-afzetting, zonder dat het kerkverband er op enige wijze in is erkend, en zonder een kerkordelijke tuchtprocedure.

In de chaos!

G. Janssen

Aantekeningen bij de kerkenordering

XI

Kerk en Overheid (2)

De tijden zijn veranderd maar art. 28 staat nog altijd in de kerkenordering. Wat betekent vandaag behoorlijke correspondentie van de kerken met de overheid? Wil dat zeggen dat bij bepaalde gelegenheden burgemeester en wethouders genodigd moeten worden om de openbare eredienst bij te wonen en zv daarbij de vooraanzitting moeten hebben? De burgemeester is een mens en de wethouders zijn ook mensen en als alle mensen behoren ze trouw ter kerk te komen en behoorlijk respect te tonen voor de herder en leraar en de opzieners der gemeente, maar in hun kwaliteit van burgemeester en wethouder hebben ze in de kerk niets te maken, evenmin als predikanten en ouderlingen ambtsbezigheden hebben in de vergadering van de gemeenteraad.

De generale synode van de gereformeerde kerken benoemt deputaten voor correspondentie met de hoge overheid. Is dat ter uit-

voering van art. 28 van de kerkenordering? Is dat een zaak die tot de kerken in het gemeen behoort? In de instructie van deze deputaten staat onder meer dit:

„aan de Hoge Overheid op eventuele vragen naar het gevoelen der kerken over bepaalde zaken antwoord te geven, voorzover onze kerken zich (na 1892) over deze en dergelijke zaken hebben uitgesproken in generale synode, en aan deputaten op te dragen van de eventuele vragen der regering en de daarop gegeven antwoorden mededeling te doen in het Kerkblad".

Dit staat in de instructie van de deputaten voor correspondentie met de hoge overheid, ook in die welke de synode van Assen 1961 aan deze deputaten heeft gegeven. Hoe de deputaten het voor elkaar moeten krijgen om mededelingen te doen in een blad dat niet bestaat, ging de broeders in Assen blijkbaar niet aan. Laten de deputaten dat zelf uitknobbelen.

't Is een echt genootschappelijke zaak met

die deputaten voor correspondentie met de hoge overheid en ze hebben een echt genootschappelijke instructie. Met dit deputaatschap maken de kerken het de minister gemakkelijk de gereformeerde kerken als een genootschap te behandelen evenals andere „kerkgenootschappen”. Als de minister het Rooms genootschap wil hebben heeft hij het gemakkelijk, hij kan de aartsbisschop aan de telefoon krijgen en hij is klaar. Met het Hervormde genootschap heeft hij het niet moeilijk, de praeses van de synode is er wel en anders wel het kerkelijke bureau, en de minister heeft wat hij hebben wil. De gereformeerde kerken zijn geen genootschap maar dat zal de minister koud laten als hij maar met die kerken als met een genootschap kan handelen. En daartoe stellen de kerken hem in de gelegenheid door het instellen van het deputaatschap voor correspondentie met de hoge overheid.

In de instructie van deze deputaten staat dat zij de hoge overheid moeten antwoorden op eventuele vragen naar het gevoelen der kerken over bepaalde zaken. Het gevoelen van de kerken over bepaalde zaken staat in de heilige Schrift en in de drie formulieren van enigheid en nergens anders. Wat er verder over bepaalde zaken gesproken en geschreven wordt of is, is het gevoelen der kerken niet, ook niet wanneer een synode heeft gesproken of spreekt. De minister en zijn ambtenaren zullen er weinig mee gebaat zijn dat zij op hun vraag naar het gevoelen van de kerken over een bepaalde zaak verwezen worden naar Schrift en belijdenis.

De deputaten hebben dan ook een andere opdracht. Welke? Een heel vreemde. Ze moeten antwoord geven maar alleen wanneer er wordt gevraagd naar een zaak waarover na 1892 een synode zich heeft uitgesproken. Wordt er gevraagd naar een zaak waarover na 1892 geen synode zich heeft uitgesproken, dan mogen de deputaten niets zeggen. Wordt er gevraagd naar een zaak waarover de kerken zich na 1892 wel in generale synode hebben uitgesproken, dan moeten de deputaten antwoorden. Wat moeten ze dan antwoorden? Naar de instructie moeten ze dat zelf weten. In de instructie staat alleen dat ze moeten antwoorden. Wanneer ze antwoorden: „Zó heeft de synode gesproken maar dat is het gevoelen der kerken niet, het gevoelen der kerken is zó”, dan hebben ze aan hun instructie voldaan.

In sommige gevallen zouden ze dan ook naar waarheid antwoorden, althans wat het eerste deel van het antwoord betreft. De synode van Assen 1961 heeft zich uitgesproken over samenspreking met de niet vrijgemaakte kerken maar dat gaf het gevoelen der kerken niet weer. Gelukkig staat er nog in de instructie van de deputaten dat ze hun antwoord moeten publiceren. Maar dat wordt een bron van twist. Hun antwoord zal of niets zeggen of op elk woord tegenspraak uitlokken.

Iemand zal zeggen: „Ge ziet spoken. Wat ge daar veronderstelt zal zich in de praktijk nooit voordoen”.

Ik hoop het. Maar waarvoor geeft men dan zo'n instructie? En waarvoor stelt men dan zo'n deputaatschap in?

De rest van de instructie van de deputaten voor correspondentie met de hoge overheid is even genootschappelijk.

Art. 28 van de kerkenordening is door de hoge overheid aan de kerken opgedrongen. Men kan er nu na drie en een halve eeuw alles van maken als men het historisch gaat verklaren. Maar als men het nuchter beziet in het licht van de tijd waarin wij nu leven kan men er ook van zeggen: „Waarheden als koeien, laat maar staan”. Maar waarheden als koeien hebben geen deputaten nodig. Elke plaatselijke kerk komt wel eens met de overheid in aanraking. Komt ze daarbij in moeilijkheden, ze kan overal raad vragen. De correspondentie met de overheid is geen zaak die

tot de kerken in het gemeen behoort. De kerken vormen samen niet een genootschap maar het deputaatschap voor correspondentie met de hoge overheid wekt wel de indruk naar buiten dat ook de Gereformeerde Kerken een genootschap zijn. De kerken zullen wijs doen met dit deputaatschap af te schaffen. Laten zij zich voor de wereld niet schamen dat ze kerken zijn en geen organisatie in de trant van de wereld. En laten Christus' gelovigen niet bang zijn dat ze niet opgemerkt worden en in de wereld niet meetellen. Als zij het

licht laten schijnen dat God hun heeft gegeven zijn ze in de wereld getuigen van Christus. Dan merkt de wereld hen wel op en hoort ze dat getuigenis wel. Ook de overheden, de hoge en de lage, horen dat getuigenis wel. En dat is de roeping van de kerk des Heren, tegenover overheid en volk getuigen van Christus te zijn. Maar het is de roeping van ieder die gelooft. Als er voor het geven van dat getuigenis generale deputaten nodig zijn is de zaak al verloren.

K. Doornbos

Een Groninger jongen die professor werd in Amerika

(Cornelius van Til zeventig jaar)

Het is wel vaker voorgekomen dat een Nederlandse of een Groninger jongen in Amerika het tot professor bracht.

Voor we verder gaan is het goed te bedenken dat in de Ver. Staten een professor niet zo'n status voert als in Nederland. In Amerika zijn er daarvoor waarschijnlijk veel te veel hoogleraren en bovendien is men in dat grote land de oude Europese „standen”, „statussen” en hun onderscheiden symbolen kwijtgeraakt. Dit laatste wil niet zeggen dat men in de Ver. Staten geen standen heeft. Ze liggen daar wat anders dan hier.

De man waarover wij het willen hebben is de man wiens naam hierboven staat. Op 3 mei is hij zeventig jaar geworden. In onze kringen geen onbekende. Althans niet voor een wat oudere generatie. Vóór de oorlog prijkte zijn naam in de lijst van de medewerkers die aan de kop van De Reformatie in die tijd stond afgedrukt. Ook na de oorlog en na de kerkelijke vrijmaking heeft die naam daar nog lang gestaan. Cornelius van Til, Philadelphia, Pa, U.S.A. (Ik heb niet uitgezocht wanneer deze naam uit de kop van De Reformatie verdwenen is.) Hij is dus iemand van de oude vertrouwde garde. Amerikaan, maar met nauwe banden aan de gereformeerden in Nederland verbonden. Amerikaan, maar goed op de hoogte van wat er op Nederlands kerkelijk erf plaats vond.

Voor de jongere lezers zal het wel nodig zijn dat ik iets over hem vertel. En misschien zijn er onder de ouderen ook nog wel aan wie ik wat over hem kan vertellen wat zij niet wisten. Welaan dan — zou men in de tijd van Potgieter zeggen. Laat ik maar niet beginnen bij het begin maar bij het eind. Dat eind is dan de zeventigjarige, die nog fris en groen is voorzover mij bekend. Hij is nog steeds in actieve dienst als hoogleraar aan de Theol. Hogeschool te Philadelphia die de naam draagt van Westminster Theological Seminary. Dat woord „westminster” doet u natuurlijk direct denken aan Westminster Abbey in Londen in Engeland. Die gedachte is niet verkeerd maar goed. Daar zijn in de zeventende eeuw de z.g.n. presbyteriaanse belijdenisgeschriften vastgesteld. En de presbyterianen — de Engelse gereformeerden — zijn al net als de Nederlandse gereformeerden uitgezwermd over grote stukken van de aarde. Die Engelse gereformeerden of presbyterianen zijn vooral in de Ver. Staten terecht gekomen. Zij hielden hun Engelse gereformeerde belijdenisgeschriften aan; liever zij namen die tegelijk met hun bijbel mee over de Atlantische Oceaan. Alweer net als de Nederlandse gereformeerden, die de Oceaan overstaken en dat ook gedaan hebben. De Nederlandse gereformeerden namen hun Nederlandse drie formulieren van eenheid mee.

Welnu in de Ver. Staten zijn zeer grote presbyteriaanse kerkgemeenschappen of kerkverbanden. In het verband van de Presbyteriaanse kerken in de noordelijke staten kwam in de jaren '29 een afscheiding of kerkelijke vrijmaking tot stand. Reden van deze vrijmaking was gelegen in de af-

zetting van de toenmalige hoogleraar Gresham Machen, die verbonden was aan de de theol. faculteit van Princeton. Na de werd afgezet als hoogleraar niet omdat hij dwaalleringen leerde maar vanwege een ordekwestie. Wij kennen dit uit onze eigen kerkelijke geschiedenis. Hij streed voor de waarheid en tegen enkele collega's die vrijzinnig waren. Hoogleraren die de belijdenisgeschriften ondertekend hadden, maar niet geloofden dat de Bijbel het Woord van God is. In plaats dat de vrijzinnige heren werden aangepakt werd Machen tot de orde geroepen en tegen Gods Woord in afgezet. Gevolg van deze afzetting was dat gelovige presbyterianen Westminster Seminary in Philadelphia hebben gesticht en daar Machen als professor verder lieten arbeiden.

De jonge dominee C. van Til was gedurende de cursus 1928-'29 juist assistent-hoogleraar geweest in de apologetiek aan de Theol. faculteit van Princeton. Na de afzetting van Machen nam hij zijn ontslag en werd dominé in een Christelijk Geref. Kerk in de staat Michigan. De nieuw opgerichte Theol. Hogeschool te Philadelphia zocht echter Van Til aan om naast Machen het vak apologetiek te onderwijzen. Van Til nam het aan. En sinds '29 tot nu toe is hij aan deze inrichting voor de opleiding tot de dienst des Woords verbonden gebleven. Machen stierf al spoedig en na zijn dood werd Van Til zijn opvolger.¹⁾

Het april-nummer van het maandblad van de Orthodoxe Presbyteriaanse Kerk in de Ver. Staten (The Presbyterian Guardian) is voor een belangrijk deel gewijd aan de zeventigjarige. Op de omslag prijkt een mooie tekening van de professor van de hand van John Tolsma. In het nummer troffen we o.a. een sprekende foto van de staf van hoogleraren van Westminster uit het jaar 1938. Daar zitten op de eerste rij van links naar rechts wijlen prof. Stonehouse, Van Til, nog jong toen, namelijk 53 jaar; en naast Van Til prof. R. B. Kuiper, ook overleden naar we menen, en lang geden van Westminster vertrokken naar Grand Rapids, en als laatste op de voorste rij prof. Paul Woolley, de kerkhistoricus van Westminster. Op de achterste rij staan er maar twee namelijk prof. Edw. J. Young, de oudtestamenticus van Westminster en prof. John Murray de dogmaticus. Tegenwoordig is de staf aanmerkelijk uitgebreider dan in '38.

Deze staf van hoogleraren van Westminster geeft een beeld van de verrassende manier van samenwerking van calvinisten en gereformeerden van onderscheiden kerkelijke achtergrond. Van Til en R. B. Kuiper van Nederlandse oorsprong. Gereformeerd. Van Til uit Groningerland. Uit een geslacht dat uit de kerken der scheiding stamt. Als jongen van tien jaar met het ouderlijk gezin uit Grootegast, waar Van Til geboren is in 1895, geëmigreerd naar de Ver. Staten, naar de vlakten van het noorden van de staat Indiana. Een paar tientallen mijlen ten zuiden van Chicago. Van de boerderij van vader naar het Calvin-College te Grand Rapids in Michigan. Daar-

na naar de opleiding tot de dienst des Woords aldaar. Groot gebracht en gestudeerd in een kerk met de Drie Formulieren van eenheid. Nog later naar Princeton waar men de Westminster belijdenisschriften erkende en waar toen reeds vrijzinnigheid opkwam.

Stonehouse ook al uit dezelfde kringen van de Christelijke Geref. van Amerika.

Dan Woolley een presbyteriaan met een Engelse kerkelijke achtergrond en John Murray uit de Schotse kerken afkomstig. Puriteins opgevoed bij de Schotse schrijvers uit de vorige en de 18e eeuw en Young, ook een amerikaan met de kerkelijke achtergrond van de Westminsterbelijdenis. Westminster is een prachtig voorbeeld van een hartelijk samenwerkend team van hoogleraren met zo verschillende kerkelijke en confessionele achtergronden, een team dat ondanks die verschillende kerkelijke achtergronden één is in de Here Christus en in de onderwerping aan Zijn Woord. Eén van de typische kenmerken van Westminster is de grote trouw aan de Heilige Schrift als het onfeilbaar Woord. En ze hebben veel gedaan en hard gewerkt deze hoogleraren. Ze hebben leerlingen uit allerlei kringen tot zich getrokken die begeerden op zulk een zuiver gereformeerde bijbelse grondslag theologie te studeren. Ze hebben hun leeringen niet alleen uit verschillende staten van het grote Amerika getrokken, maar ook uit het Verre Oosten, uit China, Korea en Japan. En uit het oude Europa. Uit ons land hebben er verschillende mensen geheel of voor een deel hun studies gedaan. Uit onze eigen kringen heeft ds. H. Krabbendam, predi-

kant bij een van de Canadees Geref. kerken er gestudeerd en is bezig zijn studies er voort te zetten.

Bij dit team van hoogleraren met zo verschillende kerkelijke en confessionele achtergronden is geen sprake van relativisme. Westminster is een bolwerk van anti-oeumenisme, van anti-wereldraad-gezindheid. Er heerst ook geen confessionalisme, doch wel bijzondere en hartelijke trouw aan de substantie van de confessies. Trouw aan de éne Heer, het éne geloof en de éne doop bij velerlei verscheidenheid.

We vestigen graag weer eens de aandacht op Westminster en feliciteren de zeventigjarige uit gereformeerd Nederland met de 3e mei; en we spreken de hoop uit dat de HERE hem en zijn werk tot een grote zegen moge stellen in de toekomst.²⁾

J. Meester.

¹⁾ Het theologische vak apologetiek houdt zich bezig met de verdediging van de christelijke leer en het geloof. Dr Van Til heeft honderden werken en werkjes en artikelen geschreven. Enkele van de meest bekende grote werken van hem, die een van de meest grondige bestrijders van Karl Barth is, willen we hier noemen voor hen die er belangstelling voor hebben. Zijn meest bekende werk is *The New Modernism* (twee uitgaven beleefd tot hiertoe). Voorts zijn *Christianity and Barthianisme*; *The Defense of the Faith*; *Common Grace*; *The Case for Calvinism*.

Gestencild zijn de volgende werken: *The New Evangelism*; *Christianity in Conflict* (drie delen); *The Search for Meaning in Modern Thought*; *Kant and Other Studies in Theology*; *Notes on Roman Catholicism*.

²⁾ Dr C. van Til is ook lid van de redactie van *Philosophia Reformata*, org. van de ver. voor Calvinistische Wijsbegeerte. J. M.

Gods gave misbruikt

Uit enkele reacties op mijn artikelen „Is kunst luxe?” heb ik bemerkt, dat er een misverstand ontstaan is over een bepaalde uitlating t.a.v. sommige kunstenaars. Wanneer ik kritiek had op deze kunstenaars, dan heb ik zeker niet bedoeld te zeggen, dat zij geen kunstenaars waren.

Sommigen van hen zijn zelfs zeer grote kunstenaars, die in hun scheppende werk tot intens indringende scheppingen zijn gekomen. De Geest gaf hun grote gaven.

In dit verband zou ik willen noemen Aad Veldhoen, die vooral als graficus en met name als etsers de laatste tijd naam heeft gemaakt. Vele van zijn prenten hebben een grote artistieke waarde. Hij is misschien wel een van de grootste van zijn generatie.

Ook gaat mijn bezwaar niet tegen de onderwerpen, die hij gebruikt, of de wijze waarop hij uitbeeldt. Ik moet hierbij wel aantekenen, dat ik lang niet alles gezien heb wat hij gemaakt heeft. Ik meen evenwel, dat een kunstenaar, evenals een man van de wetenschap, een theoloog ieder onderwerp mag en kan behandelen.

Wanneer kunst luxe was, dus extra, ter veraangenaming van het leven in oppervlakkige zin, wanneer kunst was het maken van alleen maar „mooie” plezierige dingen, dan zou een bepaalde beperking bij de keuze van het onderwerp te bepleiten zijn. Daarom dan treurzangen, boeteliederen en gedichten over het lijden in de bezettingstijd? Maar kunst is levensnoodzaak, goddelijke opdracht.

De kunstenaar heeft een culturele taak en de kunst zal zich met de ganse schepping en het gehele leven bezighouden.

Het gaat slechts om de wijze waarop.

Juist wanneer de kunst tot onderwerp heeft het leven, de mens, dan is het van groot belang, hoe de kunstenaar het leven en de mens ziet en kent. Daarin is het etische en het esthetische niet van elkaar te scheiden, juist omdat de kunstenaar ziener

is, diep dóórschouwt in de geheimenissen van het menselijke leven. Dan is het van de allergrootste betekenis of de kunstenaar het talent, dat door de werking van Gods Geest in hem is, ook gebruikt in dienst van God of in dienst van de geest uit de afgrond.

In het laatste geval kan vooral het genie onnoemelijk veel kwaad stichten, zeker wanneer hij niet alleen maar spontaan scheidt, maar doelbewust en tendentius het goddeloze en zedeloze nastreeft.

(Het is merkwaardig, dat kunst van een christen, die het evangelie van Christus dient, dikwijls denigrerend tendens-kunst of moraliserend genoemd wordt, terwijl voor kunst, die de zonde dient deze vrijheid wordt opgeëist).

Het genie zal daarom zoveel kwaad kunnen stichten, omdat het de gave bezit, juist kunstenaar-ziener, zijn esthetisch scheppend vermogen zo indringend te gebruiken en op de beschouwer te doen inwerken, dat deze hierdoor wordt gegrepen en meegesleept, tenzij hij sterk is in zijn weerstand uit zijn geloof, tenzij de beschouwer in staat is de geesten te beproeven of ze uit God zijn.

Dit alles nu wil ik in zijn consequenties niet zeggen van de kunstwerken, die ik gezien heb van Aad Veldhoen, of van sommige experimentelen.

Mijn grote bezwaar tegen Veldhoen is zijn neiging tot ongezonde stunts, speculerend op de zinnelijkheid misschien, maar vooral op de sensatielust van het publiek. Deze sensatielust, die in ons gehele moderne leven zo'n grote rol speelt, dat we van ziekelijkheid kunnen spreken.

Op virtueuze wijze weet hij het op sex en sensatie beluste publiek te bespelen, daarmee zijn dikwijls zeer goede kunstwerken prostituerend. Verschillende van zijn prachtige grafieken, die als zodanig zeker niet pervers zijn, alhoewel ze het biologische leven sterk belichten, gebruikt hij als reclame objecten, waarmee hij op uitdagende

wijze het „kunstminnend publiek prikkelt, speculerend tevens op een zeker snobisme, dat het gewaagde, het extreme toejuicht om niet voor achterlijk te worden gehouden.

Juist deze zaken van het sexuele leven, die in soberheid en bescheidenheid behandeld behoren te worden, worden met veel tam-tam en reclame op de kunstmarkt gebracht, van de zijde van de kunstenaar wellicht niet uit zucht naar perversiteit, maar dan toch uit welberekend eigenbelang, dat deze schreeuwerige publiciteit voor hem meebrengt.

Uiteraard is dit evenzeer volledig af te keuren, want hierdoor wordt de kunst omhoog gehaald en misbruikt de kunstenaar zijn van God ontvangen talent, door het goede slecht te maken en het schone vuil.

Hierin schuilt een groot gevaar, juist omdat het werk dikwijls zo knap is. Ik meen, dat dit minstens even erg is als pornografie.

Neen, ik zeg niet, dat Veldhoen een pornograaf is, want dat is hij niet voor zover ik zijn werk ken.

Dat de kunstenaar de vrijheid heeft alle zaken, het leven betreffende, als onderwerp van zijn kunst te kiezen geloof ik zeker, maar alle oorbare dingen stichten niet.

De kunstenaar heeft, evenmin als ieder ander, het recht alles te zeggen en alles te doen wat in hem opkomt. Ook hij is gebonden aan Gods zedewetten evenals ieder ander mens.

Hij heeft niet de vrijheid tot het uitleven en uitbuiten van de zonde.

Volkomen terecht heeft onze senator H. Algra op de juiste plaats geprotesteerd tegen de zedeloze en ontaarde kunst van deze eeuw.

Volkomen terecht heeft D. W. L. Milo in „Opbouw” afgewezen het geschrijf van een zekere Cremer, hoewel ik dit niet graag kunst zou willen noemen. Het is slechts het walgelijke tafreel van een vies ventje, dat zichzelf en zijn vader en moeder bevuilt.

De schrijver heeft de vrijheid over elk onderwerp te schrijven en de schilder kan elk onderwerp tot uitgangspunt van zijn kunstwerk nemen, maar zij hebben alleen die vrijheid in Christus en daardoor zal hun gehele werk moeten worden bepaald en gericht.

Het recht van bandeloosheid heeft niemand, want niemand mag zijn vrijheid gebruiken om zich in slavernij te begeven.

Het gevaar van de manipulaties van Veldhoen is groot, maar groter is het gevaar van de eveneens zeer begaafde Constant.

Ik noem deze beide kunstenaars slechts als typerend voorbeeld. Ik had ook anderen kunnen noemen.

Constant (Nieuwenhuijs) was een zeer actief lid van de Experimentele Groep en van zijn hand is het bekende „Manifest” in 1948 door deze groep gepubliceerd. Hierover wil ik nu niet schrijven, daar ik dat reeds uitvoerig deed in „Woord en Wereld”.

Alleen dit wil ik er nu van zeggen, dat dit manifest was een radicale verloochening van alle christelijke normen en van de gehele christelijke cultuur.

Na ontbinding van die Experimentele Groep in 1965 is Constant principieel zichzelf gebleven en in dezelfde lijn doorgegaan.

Zijn werk is niet sensueel, niet pervers, niet zinnenprikkelend. Op het eerste gezicht heel onschuldig, maar van een verbluffende knapheid. Juist deze Constant heeft een doorzicht in het leven en de kosmos, heeft een zienertalent en een profetische kracht als weinig anderen.

Zijn grote werk van de laatste jaren is het grootse plan van „Het Nieuwe Babylon” (in plastic).

In een groot aantal dia's heeft hij ons deze duizelingwekkende fantasie vertoond, dia's die op zichzelf staaltjes zijn van fotokunst en belichtingstechniek. De plastic-wereld zelf heb ik niet gezien, maar dat

behoeft ook niet. Juist deze foto-kunst, met z'n geraffineerde belichting en de snelle op-eenvolging van honderden beelden, brachten het dode plastic tot leven.

Maar het was een steriel leven, weliswaar van een sterk suggestief effect, maar koud en zonder liefde, omdat uit deze wereld Christus verbannen is.

Het is de wereld van het spel en van het vermaak, zonder de ernst van de arbeid in Gods schepping.

Het lijkt op het eerste gezicht onschuldig, maar in werkelijkheid is het de benauwende realisering van het grote Babylon, de hoer uit de Openbaringen.

De wereld waarin de mens God is en waarin hij alles regeert vanuit zijn absolute soevereiniteit.

Ik zal niet trachten dit plan uitvoerig te beschrijven. Het zou geen zin hebben en ik zou het ook niet kunnen. Alleen nog dit: het is de wereld van de *absolute* techniek, die de goddelijke mens zichzelf scheidt om God overbodig te maken.

En Constant weet wat hij doet, want hij noemt zijn door hem geschapen wereld zelf „Het Nieuw Babylon”.

Het is niet smerig als beeld op zichzelf, het is niet pervers, of de perversiteit zou moeten zitten in het volkomen ontbreken van elke intimiteit, van elke beslotenheid van deze wereld, waarin het ledige zinnelijke leven zich moet afspelen. Maar misschien heeft de kunstenaar dit zo niet eens bewust gezien.

Het is verlokkelijk, want het belooft de mens het paradijs en daarin het volkomen vrije spel, maar zonder God. In wezen is het derhalve de grote zonde, die in het paradijs begon en hier is geperfectioneerd.

Dit is niet meer het gepruts in kleinere of grotere zonden van een knoeiend en op-standig mens.

Dit is de radicale ontkenning van de heilige God, van Christus, die voor ons verzoening heeft gebracht aan het kruis. Het is anti-christelijk.

Het is de profetie van de heilstaat van de Anti-Christ, en deze mens is een profeet van de Anti-Christ.

En ook dit talent, deze gave is deze mens door Gods Geest gegeven.

„Hij heeft hen vervuld met kunstvaardigheid, om te maken al het werk van een handwerker, van een kunstenaar” (Ex. 35 : 35).

De duivel scheidt niet, de duivel geeft niet. Hij kan alleen verknoeien, bederven.

Ook hier het talent van God ontvangen, maar ook het talent in dienst van de hoogmoed, de zelfzucht, de zonde.

En dat is het ergste.

P. van Loo.

Korea

Zevende verantwoording

De zaterdag voor pinksteren bracht niets. Er was wel wat. Maar dat kwam dinsdagmorgen! Twaalf stuks: 1160094 A.G.H. f 5.—; 38687 T.B.-B. f 10.—; 101167 Joh.B f 20.—; 344639 G. en G.V. f 10.—; 455075 H.B. f 15.—; 549918 W.M.R. f 10.—; W.v.d.M. 570282 f 10.— (de hart. gr. weerom!); 943796 J.L. voor de 2e keer f 2.50; 803182 adm. Geref. Kerk f 10.— en f 25.— uit collecte; 13500 E.B. f 10.—; W.Z. - Z. 1612 - f 2.50. Samen f 30.—. Totaal f 4205.27 + f 130.— = f 4335.28. Dat was een mooie dagopening

Woensdag stelde niet teleur: f 35.—! Aldus: f 10.— van 102943 fa. J.K.; van M.v.E. 169838 f 5.—; van N.N.N. f 10.—; van 602848 L.F.V. f 10.—. Totaal f 4370.27.

Donderdagmorgen was weer een verrassing: van P.V. te R. door storting f 10.—; F 3280 G. Giro te A. f 10.—; van 586606 H.M. f 15.—; 596453 P.J.H. f 5.—; 630247 N.d.G. f 20.—; 993776 M.B. f 5.—; 999234 P.v.d.M. f 5.—; 950370 H.G.S. f 5.—; 814226 W.v.d.B. f 10.—. Samen f 85.—. Totaal f 4455.27.

Vrijdagmorgen bracht f 205.—! Aldus: f 10.— door storting van J.H. te E.; f 15.— van 644749 W.G.; van A.P. via 832384 f 10.—; van m'n oud-gemeentelid H.V. 429934 f 5.—; van 371134 J.C.V. f 25.—; 18210 J.H. f 15.—; 967943 A.L.V. f 25.—;

G.Giro T 1334 f 100.—. Samen f 205.—. Totaal f 4660.27.

En de zaterdag bracht een mooi slot: f 75.—. Aldus: f 30.— met: Voor „Korea”. Vermelding N.N. voldoende. En via de Nutsspaarbank uit een academiestad f 10.— met: „Korea (zelf student; mensa vaak slecht eten, extraatje zeer gewaardeerd).” De oude Fabius had wel gelijk dat de armen de armen het beste kunnen helpen! Dan f 10.— van W.Z. 62902 en tot slot 616093 C.C.B. f 25.—. Zodat op de vraag Hoe is de stand, Mieke? het antwoord is: f 4735.27. Deze week leverde f 530!

Het is kostelijk!

Giro nog altijd 903391 t.n.v. G. Visee, Vloeddijk 113, Kampen.

Hartelijk dank,

G. Visee.

PERSSCHOUW

Ds. K. Doornbos over de aanklachten tegen ds. J. Meester.

Wij gaven twee weken geleden het artikel van prof. J. Kamphuis in De Reformatie „Het Einde” en het antwoord van ds. J. Meester in de kerkbode voor de gereformeerde kerken in Noord Holland. Over de aanklachten van de Voorburgse kerkeraad bij die van Amsterdam-Zuid de deputaten-curatoren der Theologische Hogeschool en nog enkele zaken meer schreef de emeritus van Wormer een artikel in de genoemde kerkbode. Hier is het:

ALS WIJSHEID ONTBREEKT KAN MEN ER ALLES VAN MAKEN.

Van een volk, hier nog al ver vandaan, heb ik eens gelezen dat de burgers daar wel mochten klagen over het landsbestuur mits de bij het landsbestuur ingediende klacht gegrond was. Was de klacht ongegrond dan werd de klager gestraft. Hij had immers de overheden in een kwaad daglicht gesteld alsof zij niet goed voor het volk zorgden, hij had de goede naam van de overheden aangetast en ook hun bekwaamheid om te regeren door zijn klacht ontkend, en met dat alles aan anderen een slecht voorbeeld gegeven wat de eerbied voor de overheden aangaat en wat aangaat de onderwerping aan de overheden. Alles samen zeker een overvloed van misdaden. Wat zou er van vertrouwen bij het volk in de overheden nog overblijven indien men dat zo maar liet gaan? Of de klacht al of niet gegrond was dat maakte het landsbestuur uit, dus de aangeklaagden zelf. Gaan we ook zo doen in onze kerken? Het begint er op te lijken.

De man tegen wie de klacht wordt geuit, nog niet eens ingediend, is zelf rechter. Hij vindt de klacht ongegrond. De lichtste straf die de aanklager krijgt is een aanklacht tegen hem bij zijn kerkeraad, met openbare kennisgeving ervan in de krant.

Waar dient men zijn klacht in?

Het is al een oud spelletje om met een klacht te komen ter plaatse waar die niet hoort.

Op de synode van Amersfoort in '48 waren een paar afgevaardigden die ter vergadering verklaarden dat zij zich niet conformeerden aan een van de besluiten van genoemde synode. Prof. K. Schilder was van plan in openbare vergadering ter synode een hartig woord te zeggen over dat niet conformeren van deze broeders. Het ging niet door. Hem werd aan het verstand gebracht dat die broeders zich moesten verantwoorden bij de kerken die hen hadden afgevaardigd. Dit was geen zaak voor de synode.

In het Gezinsblad van 1 juni j.l. kan men lezen dat de kerkeraad van de Geref. Kerk van Voorburg zich met een klacht tegen curator Ds. Meester wil richten tot de vergadering van de curatoren. Die klacht hoort daar niet thuis. Indien de kerkeraad van de Geref. Kerk van Voorburg een klacht tegen een curator heeft moet hij met die klacht zijn bij de kerken die die broeder tot curator hebben benoemd; de curatoren hebben daar niets mee te maken. Het is wel waar dat hoe meer instanties zich met een zaak bezighouden hoe meer rechtvaardigheid eraan wordt gegeven, maar de Schrift zegt dat niemand zich met eens anders doen moet bemoeien.

Wij hebben een mooie logica — waarmee men zich in de grond werken kan. Dezelfde logica volgde men in het verre land waarvan ik boven sprak en men wist daarmee zo goed als alle klachten te smoren.

Dr. Trimp heeft een boek geschreven en dat

ter recensie gezonden aan de redactie van de Noordhollandse kerkbode. Hij kreeg een slechte kritiek, en dat smaakte hem slecht. Dat laatste kan ik begrijpen. Maar ik zeg dat als Dr. Trimp geen kritiek verdragen kan hij zijn boek niet ter recensie moet zenden. Misschien zal Dr. Trimp zeggen: „Dit was geen kritiek meer, dit was afkammen”. Dat is een verschil van inzicht bij Dr. Trimp en bij mij. Maar de logica blijft en als men wil kan men daar heel wat mee beginnen.

Ds. Meester zegt in zijn recensie dat Dr. Trimp in zijn boek hier en daar fout is. Hij gebruikt het woord wel niet maar hij wijst toch de fouten van Dr. Trimp aan. Volgens de logica kan men zeggen dat dat geen goed doet aan de naam van Dr. Trimp als man van wetenschap, ook wel dat het de naam van Dr. Trimp als man van wetenschap aantast. En als dan ook nog wordt gezegd dat niet alles wat Dr. Trimp heeft geschreven in overeenstemming is met de Schrift, dan kan men er met behulp van de logica nog veel meer uit halen.

Ondertussen gaan we met onze logica een cirkelgang. De raad van de Geref. Kerk van Voorburg komt met een klacht tegen Ds. Meester bij de raad van de Geref. Kerk te Amsterdam-Zuid. Terloops wil ik vragen of Dr. Trimp niet bij machte is zelf die zaak te verzorgen. Ik denk op goede gronden dat de raad van de Geref. Kerk van Amsterdam-Zuid de klacht uit Voorburg ongegrond zal vinden. Indien dat zo is kan, nog altijd met behulp van dezelfde logica, het spel opnieuw beginnen, maar nu van de andere kant. De raad van de Geref. Kerk van Amsterdam-Zuid hoort daar een ongegronde klacht tegen zijn predikant. Daarmee wordt de goede naam van zijn predikant aangetast. De raad der Geref. Kerk van Amsterdam-Zuid kan in de krant lezen dat zo maar in het openbaar tot iedereen wordt gezegd dat zijn predikant op een schadelijke weg gaat en niet van plan blijkt te zijn van die schadelijke weg af te gaan. Ik heb goede gronden om aan te nemen dat de raad der Geref. Kerk van Amsterdam-Zuid dat niet van zijn predikant gelooft en dat de gemeente van Amsterdam-Zuid dat ook niet gelooft van haar predikant. Maar wat kan men met behulp van de logica daar wel niet van maken? Tegen hoeveel van de tien geboden kan men daar niet zonden uit distilleren?

Wie een besluit van een synode afkeurt zegt daarmee dat de synode fout is geweest. De logica gaat door. Wie zegt dat de synode fout is geweest zegt dat die mannen fout waren die meegewerkt hebben dat de synode zo deed. Hij zegt ook dat de hoogleraren fout waren die er aan hebben meegewerkt. Ik zeg dat de synode van Rotterdam-Delfshaven fout is geweest zowel in de zaak Groningen-Zuid als in de zaak-Beverwijk. De hoogleraren die daaraan meegedaan hebben waren ook fout. Prof. Kamphuis was daar dubbel fout.

Toen de zaak-Beverwijk ter synode ter sprake kwam, kwam daar automatisch ook ter sprake of het optreden van Prof. Kamphuis te Beverwijk fout was geweest of niet. Omdat Prof. Kamphuis bij de zaak-Beverwijk zo nauw betrokken was had hij zo bescheiden moeten zijn zich bij de behandeling van die zaak terug te trekken. Hij had die bescheidenheid niet. Daarin was hij fout.

Wanneer de zaak wordt voorgelegd aan een volgende synode zal deze allicht van oordeel zijn dat de synode van Rotterdam-Delfshaven goed heeft gedaan en dat de hoogleraren voor hun hulp, met zoveel wijsheid verleend, alle eer en lof en aller achtung en dankbaarheid toekomt. En als de broeders dan de logica te hulp roepen, aan hoeveel zonden zullen zij mij dan wel niet schuldig bevinden met mijn ongegronde klachten?

Ik heb dit geschreven voor de broeders en zusters die beu zijn van het gekrakeel in de kerken. Ik ben er ook beu van. Misschien krijgen ze er enig inzicht door in het spel dat er wordt gespeeld, of in de spelletjes waarmee sommigen zich onledig houden, en die ze nog al luidruchtig spelen. Laat u niet van de wijs brengen door het lawaai maar laat u ook niet verschalken want de spelletjes zijn gevaarlijk. Past op uw ruiten!

Ongeveer dertig jaar geleden was het net zo. Een kleine groep die veel lawaai maakte en geen voorzichtigheid betrachtte bij de wilde spelen. Zijzelf waren zeer verontwaardigd als men hun zei dat ze lawaaimakers waren en onvoorzichtigen, of ze hielden zich alsof ze zeer verontwaardigd waren. Zij dienden zich aan als mannen van hoge ernst en veel wijsheid, en

wat zij onder handen hadden was geen luidruchtig spel maar een heilige oorlog. En misschien meenden ze 't wel, zelfkennis is niet ieder gegeven.

't Is nu weer een kleine minderheid die zo luidruchtig is. Ik heb dertig jaar geleden deze raad gegeven: Ergert ge u aan De Heraut of aan De Reformatie, of aan beide? Lees ze dan niet. Als er geen abonnees zijn houdt het vanzelf op. Die raad wil ik herhalen: Lees de bladen niet waaraan ge u ergert. Laat u niet verlokken door wat men noemt de zaak doorspreken want daarvan kan met een oud rijmpje gezegd worden: „Gedachtenwisseling zou er wezen, maar 't liep op woordenwisseling uit”.

Dertig jaar geleden heeft de luidruchtige minderheid zich meester gemaakt van de organisatie. Dat probeert ze weer. Waak over uzelf en over uw eigen gemeente. Ik heb te doen met die broeders en zusters die van de kansel dat moeten horen waaraan ze in de krant zich ergeren.

De Here geve ons wijsheid in alles en ontferme zich over zijn kerken en ondersteune allen die het moeilijk hebben.

We geven ook dit artikel door zonder nader commentaar. G. Visee.

INGEZONDEN

Geachte Redactie,

Beleefd verzoeken wij U het volgende ingezonden in Uw blad te willen opnemen:

Als lezers en abonnee van „Opbouw” voelen wij behoefte te reageren op het artikel „Dieren kijken ons aan”, ondertekend met D.W.L.M.

Het is niet gemakkelijk vaak, in de grote moeilijkheden van het kerkelijk leven de juiste houding te bepalen. Ook wij jongeren worstelen om licht in de verwarde situatie te ontvangen, om de geesten te beproeven. Want dat is noodzaak en ook plicht!

Nu is van o.a. het blad „Opbouw” het streven ons daarin te helpen, ons de weg te wijzen om daarmee, getuige de titel van het blad, opbouwend bezig te zijn.

Wat echter te denken van Opbouw, wanneer artikelen worden opgenomen als bovengenoemde. Werkelijk, wanneer U de Kerk des Heeren echt lief heeft, ongeveinsde liefde koestert t.o.v. Uw broeders en worstelt om de eenheid in waarheid te bewaren, dan schrijft U niet een beestachtig artikel (het woord is van br. D.W.L.M. zelf), zoals opgenomen is in „Opbouw” van 18 juni '65! Dan neemt U ook de verantwoordelijkheid als redactie niet om een dergelijk artikel te plaatsen.

Wanneer U meent dat U op deze wijze, een cabaret gelijkwaardig, mag en kunt spreken over de leden en het leven van Christus' Kerk, dan menen wij dat zeer ten onrechte de titel **Opbouw** wordt gevoerd.

Er wordt veel over gebrek aan liefde geklaagd in „Opbouw”. Zou het niet mogelijk zijn dat „Opbouw”, in het bijzonder br. D.W.L.M. de hand in eigen boezem stak, en dat de spot die hier ten toon wordt gespreid eens veranderde in waarachtige liefde jegens Christus' Kerk, die Hij met Zijn dierbaar bloed gekocht heeft? (vergelelijk Jac. 3!).

Met broedergroeten,

Apeldoorn D. J. Bolt
J. Boven

Naschrift.

Dit is één van de reacties op het betreffende artikel van br. Milo. Gaarne geven wij deze een plaats in ons blad, omdat zij verder gaat dan enige andere en een voorbeeld is van een misverstaan dat dwingend om opheldering vraagt.

Dat de redactie de zaak der kerk ter harte gaat, zal men van ons willen aanvaarden. Hoe dan toch zo'n artikel te plaatsen?

Wel, de redactie heeft er oog voor, dat men alle zaken, ook de strijd in en om de kerk, ook het verdriet om de kerk, van twee kanten kan benaderen.

Op de ene manier deed het b.v. in hetzelfde nummer van OPBOUW ds. Visee in zijn artikel-tje, getiteld „de zevende”. Het hart schreit om de toestand van eigen kerken en een innig becroefde kijkt als een kind dat een schrikkelijkt pak slaag krijgt op naar zijn Vader met in zijn ogen de ontsteltenis en de bede om vergeving en het ophouden van de toorn.

Gans anders het railerende artikel van broeder Milo. Daar klinkt de spot om het ergerlijk menselijk gedoe in heilige zaken, de spot met de krachten die ons kerkelijk leven verteren en die huizen in ons hart. De vijfde volzin al van deze bijdrage verraadt die spot. Wie de rest precies zo leest als dat stukje van Visee, is toch wel erg mis. Dat laatste had (dit maal) de ernst van

een preek, of wilt ge: van een belijdenisgeschrift. Aan die ernst kan men zich ook stoten. Wis en zeker! Wie echter de in der haast op het papier geworpen en fantasierijk uitgewerkte inval van Milo lezen gaat of het allemaal zware logische ernst is en beeld voor beeld zou slaan op zeer bepaalde neuzen van jannen, pieten of klazen, kan deze broeder tien keer hangen boven de pollen van Nunspeet. Maar hij begrijpt er niets van.

Er is verschil in stijl. Een psalm kan het hart vertederen, ook veranderen. Even zo een klaaglied, of een preek. Maar ook het spotlied kan dat. Het ligt er maar aan, wie het raakt.

De mensen zijn verschillend, de stijlen zijn verschillend. Ook de bijbelschrijvers schrijven verschillend, en verhalen, betogen, bidden, fluisteren, honen, geselen, spotten. Naar tijd, en aard, en doel.

Visee schreef ditmaal een dooernstige drierstar, tot opbouw in zelfonderzoek. Milo schreef spelenderwijs de lof der zothed met hetzelfde oogmerk. Had de redactie achter de spot de ernst diep in het hart niet geweten, zij had zijn copie geweigerd. Ook spot kan opbouwend zijn. Als de bedoeling is, te raken wie anders niet te raken zijn.

De redactie.

KERKNIEUWS

Beroepen te Ulrum: D. Los te Monte Alegre (Brazilië).

Tweetal te Assen (3e predikantsplaats): T. Boersma te Urk en H. W. Ophoff te Houwerzijl.

Aangenomen naar Rijsburg (voor de zendingsarbeid op Curaçao): K. Deddens te Amersfoort-C.; naar Grand-Rapids (U.S.A.): A. B. Roukema te London en Watford (Ont., Canada).

Afscheid Ds. J. Goudzwaard. Zondag 13 juni heeft Ds. J. Goudzwaard, na een zesjarige ambtsbediening afscheid genomen van de Kerk van Zaandam, wegens het aanvaarden van een benoeming tot legerpredikant voor langere termijn. De tekst van de afscheidspraak was Galaten 6 : 14.

Na de dienst werd ds. Goudzwaard toegesproken door br. G. Bruyn, praeses van de Kerkeraad, door ds. E. P. Kuin van het 1e Legerkorps namens Hoofd-legerpredikant, en door de Heer A. P. Buys, wethouder van de gemeente Zaandam, namens de Burgerlijke Overheid.

Ds. Goudzwaard is werkzaam in Kamp Holterhoek te Eibergen en in de Detmerkazerne te Eefde. Hij hoopt zich binnenkort in Borculo te vestigen.

Ds. M. R. van den Berg. De kerkeraad van Kampen heeft besloten ds. M. R. van den Berg, missionair predikant in Zuid-Afrika, nog dit jaar met verlof naar Nederland te laten komen. Ds. Van den Berg wordt in december, wanneer in Zuid-Afrika de grote vakantie begint, in ons land verwacht.

Oorspronkelijk zou ds. Van den Berg, die in 1962 naar het zendingsveld vertrok, pas in 1967 met verlof komen, maar omdat zijn afwezigheid dan vlak voor die van zijn mede-arbeider ds. J. Vonkeman, wiens eerste verlof in 1963 plaats vond, zou vallen, besloot de kerkeraad van Kampen tot spreiding.

Rev. H. Krabbendam. De classis Ontario North van de Can. Ref. Churches heeft erin bevestigd dat ds. H. Krabbendam wordt ontslagen van zijn dienstwerk in de kerk te Ottawa volgens art. 11 K.O.

Na bespreking in besloten zitting in aanwezigheid van deputaten Roukema en Selles van de Regionale Synode, deed de classis de volgende uitspraak:

„De classis, gehoord het verzoek van Rev. H. Krabbendam om ontslag uit zijn dienst in de Kerk te Ottawa naar art. 11 K.O.,

gehoord de mededeling van de kerkeraad van Ottawa dat hij bereid is dit ontslag te geven, overwegende dat een zodanige verhouding tussen dienaar en gemeente van Ottawa is ontstaan, dat Rev. H. Krabbendam niet meer met zegen en vrucht daar kan arbeiden,

besluit met leedwezen dit ontslag met medewerking van deputaten, ad art. 11 K.O., te approberen.”

Generale Synode Canadian Reformed Churches. Daartoe aangewezen door de laatste Generale Synode van de Canadian Reformed Churches te Edmonton een nieuwe Generale Synode samengeroepen tegen 4 november a.s.

Combinatie beëindigd. De kerkeraad van Barrhead heeft besloten het beroepen van een predikant in combinatie met de kerk van Neerlandia niet langer voort te zetten. Deze twee kerken in Alberta (Canada) tellen volgens het Handboek-1965 resp. 63 en 64 zielen.

Diaconale Conferentie. De 73ste Centrale Diaconale Conferentie zal D.V. worden gehouden op woensdag 30 juni 1965 in de Nieuwe Kerk, Broederweg 34 te Kampen. Aanvang half elf.

In de middagvergadering zal de heer C. Rosenbrand uit Ede, directeur van de Stichting Gereformeerde Kinderbescherming, spreken over „Beschadig de olie en de wijn niet” (over de verhouding tussen de taak der overheid en die der diakenen).

Texel. Door de kerk van Den Helder worden op Texel kerkdiensten belegd in het Dorpshuis, Burgwal 26, Den Burg. Aanvang 10.15 en 3.15 u.

OPBOUW - UTRECHT

Op initiatief van enkele abonné's is Opbouw gedurende enige maanden in Utrecht verspreid. De gemeentelieden die nog niet op ons blad zijn geabonneerd hebben het ter kennismaking ontvangen. Een verblijvend aantal van hen heeft spontaan gereageerd door zich te abonneren.

De gratis toezending wordt nu beëindigd. Degenen die het op prijs stellen Opbouw ook in de toekomst te lezen, kunnen zich als abonné opgeven bij de secretaris-penningmeester van de persvereniging, van Lynden van Sandenburglaan 16, Utrecht; ook telefonisch onder no 711450.

KERKBOW EN KERKBOWFINANCIERING

In aansluiting op eerder, via de pers, geuite gedachten terzake kerkbouw en haar financiering, is, na door enkele broeders daartoe genomen initiatief, op 12 dezer te Amersfoort een bijeenkomst gehouden om over deze materie te spreken en van gedachten te wisselen.

Uit alle delen des lands waren belangstellenden aanwezig (37) terwijl anderen wel van hun belangstelling hadden blijk gegeven, maar verhinderd waren ter vergadering te komen. Onder de aanwezigen waren afgevaardigden van kerkeraden en bouwcommissies.

In deze bijeenkomst, welke onder leiding stond van Ds. Veeffkind te Hoogvliet, werd allereerst door br. Norder uit Emmen een causerie gehouden omtrent doel en mogelijkheden, om zo te komen tot een gedachtenwisseling, welke ook zeer uitgebreid en geanimeerd werd gevoerd.

Duidelijk bleek wel de noodzaak van bundeling van krachten zowel voor de financiële als bouwkundige vraagstukken.

Als resultaat van deze bespreking, uiteraard kon de bijeenkomst thans moeilijk meer doen, werd een voorlopig werkcomité samengesteld met de opdracht alle vragen en opmerkingen nader te bezien en aan de hand daarvan een soort richtlijn op te stellen hoe de verdere werkwijze zou kunnen zijn. Al deze dingen dan in de eerste plaats bij de plaatselijke kerken te brengen en zo te trachten te komen tot een positieve werkwijze en doelstelling.

Het voorlopige comité dat werd samengesteld bestaat uit de volgende broeders:

Ds. A. Veeffkind te Hoogvliet, voorzitter.
Leden: A. van Dalen te 's Hertogenbosch, H. Norder te Emmen, A. P. Schat te IJsselmonde en A. van Veelen te IJmuiden.

Als secretaris van het comité zal optreden br. J. van Herpen, Nieuwstraat 8 Heenvliet (Tel. 01887-475) aan wie alle correspondentie over dit punt ware te zenden.

VERSCHEMEN :

Ds G. Janssen

AANVAARDT ELKANDER

Deze brochure handelt over de zg. zaak-Groningen-Zuid en toetst de schorsing van Ds A. van der Ziel aan de normen van het Geref. Kerkrecht. Zij roept op tot geestelijk-nuchtere behandeling van alle moeiten en geschillen, waarschuwt tegen alle exaltatie en wijst nodeloos ingrijpen met tuchtmaatregelen af.

58 pag.

Gebroch. f 3,—

Verkrijgbaar bij de boekhandel en bij

UITGEVERIJ BUIJTEN & SCHIPPERHEIJN

Valkenburgerstraat 106, Amsterdam.

De Raad der Geref. Kerk te Barendrecht

ZOEKT VOORZIENING

voor zondagen 18 en 25 juli a.s.

Gaarne spoedig bericht aan C. van Drimmmelen, Dorpsstraat 136, telef. (01806) 2766.

Te koop:

PARAPHRASE DER H. S. voor f 110.— en aantal delen der **Korte Verkl. à f 4.— p. st.**

Br. onder no 15 bur. „Opbouw”, Slotl. 220, Zeist.